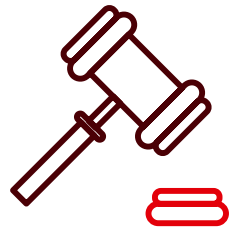

Onderzoek naar lekenrechtspraak in West-Europa

Wat zijn de voor- en nadelen van verschillende vormen van lekenrechtspraak, vooral wat betreft het bevorderen van het vertrouwen in de rechtspraak in strafzaken?

Doelstellingen

① Een overzicht geven van lekenrechtspraak in West-Europa.

② In kaart brengen of en hoe lekenrechtspraak het vertrouwen en de democratische participatie in de rechtspraak kan vergroten.

Methoden

Literatuuronderzoek

Bestudering van juridische, empirische en theoretische literatuur.

Verdiepende studies

Uitgevoerd in België, Engeland en Wales en Zweden.

Interviews

Semigestructureerde interviews met 17 Nederlandse burgers om hun mening over lekenrechtspraak te peilen.

Vormen van lekenrechtspraak

1

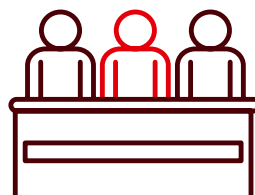
Lekenmagistraten

Burgers oordelen als lekenrechters in meerdere zaken, soms alleen, soms samen.

2

Juryrechtspraak

Een groep burgers beslist in één zaak over schuld, los van rechters.

3

Gemengde panels

Burgers en rechters beslissen samen in meerdere zaken over schuld en straf.

Bestaand empirisch onderzoek

- Burgers hebben meer vertrouwen in vormen van rechtspraak waarmee ze bekend zijn.
- Burgers die ontevreden zijn over een bestaand systeem van professionele rechtspraak, zijn eerder voorstander van een vorm van lekenrechtspraak.
- Het vertrouwen in de rechtspraak onder burgers die deelnemen aan lekenrechtspraak neemt toe wanneer ze een positieve ervaring hebben gehad, en neemt af bij negatieve ervaringen.
- Burgers die onzeker zijn over hun kennis en vaardigheden zijn minder bereid om deel te nemen aan lekenrechtspraak.

Ervaringen uit geselecteerde landen

België

Een systeem van juryrechtspraak dat brede publieke steun geniet en belangrijke zaken behandelt, maar dat zelden wordt ingezet en tot bezorgdheid leidt over de (kosten)efficiëntie ervan.

Zweden

Gemengde panels waarin de inbreng van leken varieert en waarin zorgen bestaan over zowel de dominantie van professionele rechters bij de besluitvorming als de politieke onafhankelijkheid van lekenrechters.

Engeland en Wales

Hoge mate van inzet en actieve publieke betrokkenheid van lekenmagistraten met veel aandacht voor representativiteit, gepaard met zorgen over professionalisering van lekenmagistraten.

Resultaten uit onderzoek onder Nederlandse burgers

Gemengde gevoelens

Verschillen in steun voor lekenrechtspraak. Lekenrechtspraak leidt niet vanzelfsprekend tot meer vertrouwen in de rechtspraak.

Aandachtspunt

Representativiteit van deelnemende burgers.

Drempels om zelf aan lekenrechtspraak deel te nemen

- Gebrek aan deskundigheid
- Eigen emotionaliteit
- Veiligheidsrisico's

Voordelen van lekenrechtspraak

- Betrekken van inzichten van burgers
- Meer begrip van burgers voor de rechtspraak
- Hogere straffen
- Begrijpelijkere vonnissen
- Lagere kosten rechtsspraak
- Wegwerken van achterstanden

Nadelen van lekenrechtspraak

- Verlies van deskundigheid en objectiviteit
- Hogere kosten en langere duur van rechtszaken
- Hogere straffen
- Externe beïnvloeding van burgers
- Veiligheidsrisico's voor burgers

Conclusies lekenrechtspraak

Algemeen

Bevordert vertrouwen in de rechtspraak wanneer

Burgers zien dat ze invloed kunnen uitoefenen op het proces en de uitkomsten van de zaak.

Deelnemende burgers kijken positief terug op hun deelname.

Verbeterd de democratische participatie in rechtbanken wanneer

Burgers participeren in belangrijke zaken.

Burgers kunnen invloed uitoefenen op het proces en de uitkomsten van de zaak.

Deelnemende burgers zijn representatief voor de samenleving.

Maakt de rechtspraak toegankelijker

Kan de rechtspraak meer open en toegankelijk maken voor burgers.

Bezorgdheid over objectiviteit

Angst dat lekenrechters minder objectief oordelen dan professionals.

Vertrouwen in de rechtspraak

Risico op dalend vertrouwen bij burgers die hechten aan professionele rechters.

Belemmeringen voor participatie

Brede burgerdeelname is lastig vanwege hoge kosten en zorgen over kwaliteit.

De invloed van burgers blijft beperkt door dominantie door professionals en strikte juridische regels.

Gebrekkige representatie

Moeilijk om kwetsbare of ondervertegenwoordigde groepen te betrekken.

Verskillende vormen

Relatieve voordelen en nadelen

1

Juryrechtspraak

Vergroot betrokkenheid en representativiteit, maar is kostbaar.

2

Lekenmagistraten

Versterken burgerparticipatie, maar kans op professionalisering is groot.

3

Gemengde panels

Bevorderen dialoog, maar lekeninbreng kan ondergesneeuwd raken.

